

«89 år gammel mann frikjent for uaktsomt bildrap på syklist»

Når eldre bilførere er involvert i trafikkulykker, kan man være ganske sikker på at noen raskt tar til orde for å inndra eldre bilføreres førerkort og innføre en øvre aldersgrense for bilkjøring. Så skjedde også etter at Rett24 skrev om dommen nevnt i overskriften. I artikkelen skal jeg redegjøre for regelverket om førerkort og samtidig gi noen tips om når du bør parkere bilen for godt.

Innledning

Vi lever stadig lenger og holder oss friskere lenger. Mange eldre er dyktige og erfarne sjåførere og er avhengige av bil i hverdagen, særlig i distriktene. For noen eldre er bilen det viktigste fremkomstmiddelet som sørger for at man får handlet mat og besøkt familie og venner.

Samtidig er alle enige om at det er viktig å begrense antall trafikkulykker og strenge helsetkrav kan ses på som en god løsning i så henseende. Det er også en utfordring at økt alder gir økt risiko for demens, noe som kan medføre at man ikke selv innser at tiden for å parkere bilen for godt er kommet.

Regelverket må derfor balanseres slik at de fleste eldre kan bevare sin uavhengighet og integritet og fortsette å kjøre bil om man er frisk nok. Fra og med 19. juni 2019 ble reglene endret og aldersgrensen for å kunne fornye førerkortet uten helseattest ble hevet fra 75 til 80 år. I 2021 anmodet et flertall på Stortinget regjeringen om å fjerne kravet om obligatorisk, aldersbestemt helseattest for eldre. Regjeringen ble samtidig bedt om å se på muligheter for hvordan de som allerede hadde blitt fratatt førerkortet som følge av en kognitiv helsetest, kunne få mulighet for å få en ny vurdering av sin egnethet til å kjøre bil.

(Kognitive evner er de hjernebaserte ferdigheter vi trenger for å utføre både enkle og komplekse oppgaver).

Regjeringen valgte imidlertid, etter råd fra flere faglige instanser, ikke å følge å følge anmodningen. I stedet ble det presisert i helsedirektoratets førerkortveiledning at kognitive tester bare skal benyttes ved mistanke om kognitiv svikt.

Dommen

Våren 2022 kjørte den da 88 år gamle mannen ut av en parkeringsplass i Asker. Da han svingte til venstre kolliderte han med en 58 år gammel syklist som kom syklende i høy fart – om lag 50 kilometer i timen, noe som var over fartsgrensen på stedet. Syklisten døde dessverre av skadene og bilisten ble tiltalt for uaktsom forvoldelse av en annens død (uaktsomt drap). Tingretten mente at bilisten kunne bebreides, men kom etter en helhetsvurdering til at terskelen for å dømmes for uaktsomt drap, ikke var oppfylt. Han ble imidlertid dømt til 30 dagers betinget fengsel for brudd på aktsomhetsbestemmelsen i veitrafikkloven og brudd på vikeplikten. I tillegg ble førerkortet inndratt, og det må avlegges ny førerprøve før mannen igjen kan kjøre bil. Saken illustrerer hvor fort det kan gå fryktelig galt.

Regelverket – Generelt

For å ta førerkort i Norge må man være fylt 18 år, gjennomføre grundig opplæring og bestå en teoretisk og praktisk førerprøve. Tidligere var utløpsdatoen på førerkortet din hundreårsdag, men fra og med 19. januar 2013 ble det innført en administrativ gyldighet på 15 år på førerkort. Alle førerkort må derfor fornyes noen ganger gjennom livet.

ULYKKE. Ulykker kan skje med alle, men dersom eldre bilførere er involvert kommer ofte diskusjonen opp om aldersgrenser for bilkjøring.

Har du fortsatt den gamle grønne boken som ble benyttet før 1. april 1979, eller et stort rosa førerkort som ble utstedt i perioden 1. april 1979 til 31. desember 1997, er du allerede for sent ute.

Har du derimot et mindre rosa førerkort (bankkortstørrelse) som ble utstedt i perioden 1. januar 1998 til og med 18. januar 2013, må dette fornyes før 1. januar 2033.

Fikk du førerkortet ditt utstedt etter 19. januar 2013, fremgår det av kolonne 11 på baksiden av kortet ditt når det må fornyes.

Regelverket for de over 80 år

Ønsker du å fortsette kjøring etter fylte 80 år, må du gjennomgå en helseundersøkelse hos fastlegen din eller annen lege. Gyldigheten på nytt førerkort settes ut ifra helseattestens utstedelsesdato. Ved innlevering på en trafikkstasjon må helseattesten ikke være eldre enn tre måneder.

Er helsen god, vil legen gi deg en helseattest gyldig inntil tre år. Ved senere fornyelser må samme prosess med ny helseattest, eventuell synsattest og nytt førerkort, gjentas. Fornyelse må skje før utløpsdato for å kunne ha uavbrutt førerrett.

Diabetes

Dersom du har diabetes og bruker blodsukker-senkende legemidler, skal du fra 1. januar 2023 ha maksimalt fem års gyldighet på førerkort. De som ikke allerede har et førerkort med tidsbegrensning på inntil fem år, må få ny helseattest og fornye førerkortet, før de kan kjøre.

Du trenger imidlertid ikke å gjøre noe om du enten har diabetes type 2 og du har inntil fem års

ERIK RÅD HERLOFSEN

Advokat med arbeidsrett som sitt spesialfelt. Var medlem av Statens seniorråd fra 2004–2017 og har deltatt i flere debatter om aldersdiskriminering.

gyldighet på førerkortet fra utstedelsesdato, eller om du har diabetes type 2 og ikke bruker blodsukkersenkende legemidler. Det samme gjelder om du er over 80 år og har et gyldig førerkort.

Kjøring ved sykdom

Husk at du uansett må oppsøke lege dersom du er usikker på om du oppfyller helsekravene for førerkort. I dette ligger at du ikke må kjøre ved kortvarig sykdom, helsevekkelse eller hvis bruk av medikamenter gjør at du ikke kan kjøre på en trygg måte. Legen har plikt til å melde fra til Statsforvalteren dersom du over lengre tid (seks måneder eller mer) ikke fyller helsekravene for førerkort. Det er således legen som vurderer om du oppfyller helsekravene, og gir en «sakkyndig vurdering» til veimyndighetene. Det er imidlertid veimyndighetene som avgjør om du får førerkort eller ikke.

Praktiske forhold

Førerkortet kan fornyes ved å møte på en trafikkstasjon, eller du kan gjøre det selv ved å logge inn på Din side. Utstedelse av førerkort koster p.t. 300 kroner ved betaling på en trafikkstasjon og 140 kroner om man bestiller og betaler på nett.

Om du har en smarttelefon anbefales at du laster ned ditt digitale førerkort med appen «Førerkort». Da vil du til enhver tid ha ditt førerkort lett tilgjengelig, også ved en trafikk kontroll, og du vil da enkelt kunne se når det er tid for fornyelse.

Dersom din ektefelle dør og bilen var registrert på han/henne, kan du, uten å måtte betale omregistreringsavgift, overføre bilen til deg om du sitter i uskifte. Det samme gjelder om du eller barna arver bilen.

Statens vegvesen tilbyr gratis oppfriskningskurs for bilførere over 65 år og dette anbefales. Kurset består av to samlinger på henholdsvis 3,5 og 4 timer. Det tas ingen eksamen og kurset er kun ment å gjøre deg mer bevisst på ulike situasjoner i trafikken. Du risikerer ikke å miste førerkortet ditt ved å delta.

Hva om du er frisk nok til å kjøre bil, men ukomfortabel i visse situasjoner

Selv om man er frisk og en erfaren sjåfør, oppstår det ofte svært uoversiktlige og kompliserte trafikkbilder, særlig i storbyene og i rushtiden. Dersom du opplever slike situasjoner som utfordrende, bør du selv legge forholdene bedre til rette for din bilkjøring. Dette kan være:

- Kjør kjente veier, slik at du slipper å bruke

oppmerksomheten til å oppfatte mye nytt under kjøringen.

- Kjør fredelige veier. Unngå steder og tidspunkter hvor det blir tett trafikk, særlig i rushtiden.
- Sett av god tid, for å unngå stress.
- Kjør på dagtid, slik at det er lettere å få oversikt og få tid til å reagere.
- Unngå glatt føre.
- Ikke bruk radio eller mobiltelefon.

Når bør man slutte å kjøre?

De fleste innser selv når det er på tide å parkere bilen for godt, mens noen trenger å bli fortalt at nå er tiden inne. Hvis du besvarer bekreftende på ett av følgende spørsmål, bør du oppsøke lege for å få en vurdering eller parkere bilen for godt:

- Har en venn/familiemedlem uttrykt bekymring for dine kjøreferdigheter eller nektet å sitte på med deg?
- Har du det siste året opplevet en eller flere «nestenulykker»?
- Har du noen ganger problemer med å finne fram, selv på kjente steder?
- Tenker du på mye annet enn bilkjøring når du kjører? Blir du ofte forvirret eller sint?
- Hender det at andre bilførere tuter eller vinker på deg når du kjører?
- Opplever du at biler, syklist eller fotgjengere «plutselig» dukker opp i ditt synsfelt?
- Har du av og til problemer med å flytte foten mellom gass- og bremsepedal?
- Har du det siste året blitt stanset av politiet grunnet din kjøring?
- Har din lege anbefalt deg å kjøre sjeldnere?

Det er viktig å være klar over egne begrensninger og hvordan disse påvirker din bilkjøring. Dersom du er i tvil, plikter du å melde fra til din lege. Du bør også spørre dine venner og familie. Det viktigste er å være trygg på veien.

Når beslutningen er tatt

Det er mange måter å komme seg rundt på når beslutningen om å parkere bilen er tatt. Det krever kun litt planlegging i forhold til dine behov, hvor man enten kan reise kollektivt eller alliere seg med venner og familiemedlemmer som kan kjøre deg. Dessuten er det ikke veldig dyrt å ta en drosje en gang iblant, særlig ikke om man har solgt bilen og samtidig tenker på alt man sparer av utgifter til bensin og forsikringer mm. Dessuten finnes det en del støtteordninger for transport som man kan benytte seg av.

Alt har sin tid og det er bedre å parkere litt for tidlig enn for sent.